

Saša Pušnar Dobnikar, Ekonomska šola Ljubljana

FORMATIVNO SPREMLJANJE PRI POUKU ŠPANŠČINE

Učenje tujih jezikov se vseskozi spreminja, glavna smernica v zadnjih letih pa ostaja pouk, osredinjen na učence; pouk, ki učence vodi do znanja na njim čim lažji in čim ljubši način. Tovrstno poučevanje v večji meri zagotavlja doseganje učnih ciljev, istočasno pa je zanimivo in raznovrstno. Učitelju in učencu je pri tem lahko v pomoč formativno spremljanje, pri katerem učitelj učenca podpira tako, da nenehno ugotavlja, kako ta napreduje, in prilagaja pouk povratnim informacijam z namenom premagovanja vrzeli v učenju in izboljšanja dosežkov. Učitelj pri tem upošteva elemente formativnega spremljanja, pri čemer ugotavlja učenčevo predznanje, skupaj z njim načrtuje namene učenja in kriterije uspešnosti, na podlagi njih izpelje vrsto dejavnosti, ki jih učenec dokaže s konkretnimi materialnimi primeri (zapis v zvezek, posnetek). Poleg tega učenec v učnem procesu nenehno pridobiva povratne informacije tako s strani učitelja kot s strani sošolcev. V nadaljevanju bom predstavila nekaj sklepov, do katerih sem prišla v času sodelovanja v razvojni nalogi *Formativno spremljanje/preverjanje*¹, nato pa bom navedla primere nalog za vsak element formativnega spremljanja posebej. Te primere, ki sem jih pri pouku španščine že uporabila, lahko učitelj prilagodi drugim predmetom oziroma pouku drugih tujih jezikov.

Po letu in pol poučevanja s pomočjo elementov formativnega spremljanja, ki je zajemalo sistematično sledenje učencem (po dveh različnih učbenikih² in v dveh različnih programih – ekonomski tehnik, ekonomska gimnazija), ugotavljam, da je uvajanje formativnega spremljanja v pouk smiselno le, če je izvedeno celostno. Na začetku sem se osredotočila le na en element formativnega spremljanja – na *povratno informacijo* –, vendar sem prišla do sklepa, da uporaba samo enega elementa ne zadosti potrebam učitelja, kaj šele učenca. Da bi učenci lahko dosegli zastavljene cilje, mora učitelj izvajati vse elemente, v poljubnem vrstnem redu; to, v kolikšni meri se učitelj ustavi pri posameznem elementu, pa je odvisno od snovi in znanja, ki ga učenci že imajo, od učitelja in zlasti od učencev, ki v veliki meri sooblikujejo pouk.

Prav tako ugotavljam, da je tudi večina potrjenih učbenikov, še zlasti tistih, ki so izšli v zadnjih letih, strukturirana tako, da lahko načelom formativnega spremljanja nezavedno sledimo od začetka do konca.

UGOTAVLJANJE PREDZNANJA

Začetni element formativnega spremljanja je *ugotavljanje predznanja*, s katerim lahko učno snov prilagodimo različnim učnim tipom. Učencem s prevladujočim vizualnim učnim stilom predstavimo na primer fotografije, ki jih ponujajo učbeniki, ali si učenci fotografije priskrbijo sami, zavrtimo jim odlomek iz filma ali zgolj napišemo besedo na tablo. Avditivnemu tipu učenca izgovorimo besedo ali zavrtimo pesem, kinestetičnemu tipu učenca pa lahko ponudimo temnejšo vrečko s stvarmi, ki jih lahko zatipa in poveže s čim znanim.

Primer: Če bi želeli učno uro začeti z obravnavanjem teme, kot so počitnice, bi učencem vizualnega učnega tipa predstavili sliko idiličnega otoka ali predvajali videospot sodobne pesmi, ki prikazuje lepote otokov, učencem avditivnega učnega tipa bi zavrteli pesem z besedilom ki spominja na počitnice, lahko bi večkrat izgovorili na glas *la crema solar*, za učence kinestetičnega učnega tipa pa bi v temno vrečko dali predmete, ki jih povezujemo s počitnicami.

Namen tovrstnih dejavnosti je tako spodbujanje učencev k razmišljanju o novi snovi kot tudi ozaveščanje že usvojene znanja (že znane snovi), na katero potem lažje navežejo snov, ki se je bodo šele naučili.

NAČRTOVANJE NAMENOV UČENJA IN KRITERIJEV USPEŠNOSTI

Ko vpeljujemo novo snov, skupaj z učenci *načrtujemo namene učenja in kriterije uspešnosti*. To lahko storimo z vprašanji, ki jih navežemo na iztočnice prvega elementa, to je *preverjanje predznanja*. Učence vprašamo: »Kaj želite znati na koncu te lekcije?« Pomembno je, da smo pozorni na to, da so kriteriji uspešnosti, ki jih oblikujemo skupaj z učenci, specifični, konkretni, realni, jasni in učencem razumljivi. Moje izkušnje kažejo, da je dobro, da si učenci začrtane namene učenja zapišejo v zvezek, saj je »kljukanje« že doseženih namenov velika motivacija za nadaljnje delo, hkrati pa na tak način veliko lažje – z učiteljevo pomočjo

¹ Ko je nastajal ta prispevek, je avtorica že leto in osem mesecev sodelovala pri projektu *Formativno spremljanje/preverjanje*, ki v celoti traja dve leti.

² Avtorica prispevka uporablja učbenik *Diverso založbe Sgel* in *Nos vemos založbe Difusión*.

– oblikujejo kriterije uspešnosti. Vprašanje, ki ga na tej točki zastavimo učencem, je: »Kako veste, da ste dosegli zastavljene namene učenja?« Tudi tukaj lahko učence spodbudimo k uporabi učbenika, če ta vsebuje nalogo, ki že ponuja ideje za oblikovanje kriterijev uspešnosti.

Primer: Za lekcijo *počitnice* učitelj skupaj z učenci načrtuje namene učenja, v tem primeru učenci izpostavijo željo po poznavanju besedišča, povezanega s različnimi vrstami prenočišč in prevoznih sredstev, po poznavanju vremena in osnovnega besedišča zemljepisa. Učitelj naj poskrbi, da učence opomni na tisto, česar ti ne povejo sami, ali pa jih do tega pripelje s podvprašanji oziroma namigi. Ko so nameni učenja zapisani, učitelj z učenci zapiše še kriterije uspešnosti, ki opredeljujejo, kako vemo, da smo vse zastavljene namene učenja dosegli. Za lekcijo *počitnice* je kriterij uspešnosti elektronsko sporočilo, v katerem učenec napiše, kje je bil, kako je v ta počitniški kraj prispel, kje se je nastanil in kakšno vreme je bilo tam. Ker je pismo najverjetneje napisal v pretekliku, učitelj že pri načrtovanju namenov učenja »opomni« učence tudi na to.

DEJAVNOSTI – DOKAZILA³ IN POVRATNA INFORMACIJA

Elementa, ki sledita, sta *dejavnosti* in *povratna informacija*. Potem ko določimo namene učenja in kriterije uspešnosti, se lahko lotimo dejavnosti, torej tistih dejavnosti, ki jih učitelj izvaja pri pouku ali pa jih izvajajo učenci pri pouku in/ali doma.

Izpostavila bom dva primera dejavnosti, ki jih učenec izpelje doma⁴ (lahko jih izvajamo tudi pri pouku). Za spodbujanje učenja, utrjevanja snovi in preverjanja znanja lahko uporabimo spletni aplikaciji *Formative* (www.goformative.com) in *Recap* (www.letsrecap.com), v katerih učitelj ustvarja kvize, vprašanja in druge naloge. Te dejavnosti lahko ovrednotimo na različne načine (skupaj, individualno, medvrstniško).

Primeri naloge v spletni aplikaciji *Formative*:

1. Slovnica

Neppravilne glagole v dovršnem pretekliku (*Pretérito Indefinido*) utrjujemo tako, da pri nalogi izbirnega tipa v navodilo napišemo na primer *verbo decir, 3ª persona singular*, učenec pa mora med navedenimi odgovori

označiti pravilno rešitev. Učitelj v programu že vnaprej navede rešitev, zato dobi učenec, ko reši vse primere, konkretno povratno informacijo. Na tak način je povratna informacija jasna in se nanaša na konkretno učenčevo delo.

2. Pisno izražanje na podlagi slikovne iztočnice

Učenec v spletno aplikacijo naloži izbran posnetek, v katerem je predstavljena dnevna rutina neke osebe. Tovrstne posnetke lahko najdemo na spletnem portalu Youtube in na drugih spletnih straneh. Učenec si ta video ogleda, nato pa v spletno aplikacijo www.goformative.com zapiše besedilo o tem, kako poteka njegov dan. Učitelj besedilo pregleda in doda komentar, ki učenca usmeri v razmislek, kaj lahko še izboljša, zakaj naj to stori in kako.

Primer naloge v spletni aplikaciji *Recap*

Ta spletna aplikacija je uporabna za utrjevanje govornega sporočanja. Učitelj v spletni aplikaciji ustvari mape za vsak razred posebej, v vsako mapo vnese nalogo, v kateri zastavi vrsto vprašanj v zvezi s predelano snovjo, na vsako od teh vprašanj pa lahko učenec največ dve minuti odgovarja tako, da se posname z napravo, ki ima kamero (pametni telefon, prenosni in/ali tablični računalnik). Potem ko učitelj posnetek pogleda, poda učencu povratno informacijo, in tako ima učenec možnost, da se na povratno informacijo odzove ter izboljša svoje delo.

Primer: Učenec v spletni aplikaciji v mapi svojega razreda vidi vprašanje »¿En qué estás vestido en invierno?«, potem pa nanj odgovori tako, da se pri tem posname. Tukaj učitelj uporabi konkretno povratno informacijo, na primer: »Dobro si uporabil glagol *vestirse*, pazi pa na rabo pravilnega spola v glagolski perifrazi *estar vestido/vestida de*.«

Pomembno je, da pred vsako dejavnostjo, še zlasti pri nalogah ustnega izražanja, kriterije, če je le mogoče, zapišemo skupaj z učenci, zato da učenci vedo, kaj morajo upoštevati, in se tako lahko k tem kriterijem vrnejo tudi takrat, ko dobijo konkretno in pozitivno naravnano povratno informacijo.

Pri povratni informaciji je treba poudariti še en vidik: pomen povratne informacije s strani učenca učitelju. Učitelju povratna informacija, ki jo dobi od učenca, pomaga, da prepozna konkretne učenčeve potrebe in da

³ »Namen zbiranja dokazov o učenju je ugotavljanje skladnosti ali razkoraka med obstoječim in želenim učnim dosežkom. Zbrani dokazi so kažipot za učitelja, ki na njihovi podlagi prilagaja nadaljnje procese poučevanja in usmerja učenčeve procese učenja. Namen raznolikih dejavnosti ter zbiranja dokazov je spremljanje razumevanja in napredovanja učenecv.« (Holcar Brunauer idr., 2016, 2:4)

⁴ Po mojih izkušnjah večina učencev klasičnih domačih nalog ne želi delati, z veseljem pa sodelujejo, če uporabimo spletne aplikacije.

na njihovi podlagi načrtuje pouk, kar mu, med drugim, omogoči uvid v različne učne poti učencev.

Primer: Učitelj lahko takoj preveri, kako razumljivo je podal snov, z uporabo stene z grafiti. Učencem razdeli samolepilne (*post-it*) lističe. Učenci nanje napišejo, kaj so se tisto uro (ali v tistem delu ure) naučili, in jih nato prilepijo na steno. Povratno informacijo lahko učitelj pridobi že pred začetkom novega učnega sklopa (lekcije): učitelj napiše seznam vsega, kar morajo učenci ob koncu lekcije znati, vsak učenec pa na seznamu odključa, kaj že zna.

VRSTNIŠKO SODELOVANJE IN VREDNOTENJE

Že oblikovane kriterije koristno uporabimo tudi pri naslednjem elementu formativnega spremljanja, torej pri *vrstniškem sodelovanju in vrednotenju*. Gre za skupinsko delo, pri katerem vsak od sodelujočih doda svoj kamenček v mozaik znanja. Učenci si lahko s pomočjo že znanih kriterijev svetujejo, pomagajo in na tak način drug drugemu povejo, v kolikšni meri so dosegli namene učenja, kakšna je kakovost njihovega načina učenja, kaj je po njihovem mnenju treba za doseg cilja še narediti in kakšne spremembe v načinu učenja, pisanja, ustvarjanja naj bi naredili.

Samovrednotenje

Učencem so poleg takšnih učnih listov v pomoč tudi naloge samovrednotenja, ki so v večini učbenikov že podane

na koncu vsake lekcije in jih učenci lahko uporabijo v te namene. V praksi se je izkazalo, da je pri vpeljavi elementov formativnega spremljanja v pouk priporočljivo, da samovrednotenje delamo v skupini, najprej zaradi prevodov v slovenščino (ker so učbeniki v španščini), pa tudi zato, da učence naučimo, kaj samovrednotenje je, čemu je namenjeno in kaj s tem preverjamo.

SKLEP

V mojih očeh je raba elementov formativnega spremljanja pot, na kateri je učenec postavljen v središče dogajanja ter na kateri ozavešča znanje, s katerim že razpolaga, in je tako opolnomočen. Učencu pokažemo, zakaj se nečesa uči in katero znanje bo ob tem razvil, vse to pa naredimo z različnimi dejavnostmi, ki jih učencu prilagodimo (uporabimo različne dejavnosti, ki upoštevajo vse zaznavne učne stile, zato da lahko vsak učenec na sebi lasten način doseže zastavljene učne cilje). S konkretno, jasno in konstruktivno povratno informacijo ga usmerimo k temu cilju, pri čemer mu lahko pomaga tudi sošolec, s katerim sodeluje, zelo spodbudno pa deluje tudi medvrstniško vrednotenje, saj se dijak sošolcu želi dokazati. Vse skupaj vodi do zadnjega elementa formativnega spremljanja, samovrednotenja, pri katerem učenec meri svoj napredek in tekmuje le sam s sabo, vendar ob vseh dokazih, ki jih na tej poti ustvari, vidi, da se njegovo znanje (čeprav se kdaj na neki točki ustavi) kopiči in gradi.

Učenec: _____ Datum: _____

Ime sošolca: _____

Sošolcu napiši, kaj je v njegovi nalogi:

- dobro (algo positivo)
- kaj se ti zdi zanimivo (algo interesante)
- kako bi lahko nalogo izboljšal (algo para mejorar)
- kaj si se naučil/-a (algo que has aprendido)

Slika 1: Primer učnega lista, ki ga damo dijakom za lažje vrstniško vrednotenje.

Lekcija: Počitnice

Po koncu lekcije znam (s kljukico ustrezno označi):

	😊	😐	☹️
- naštetih možnosti nastanitve (enumerar los tipos de alojamiento)			
- opisati vreme (describir el tiempo meteorológico)			
- naštetih prevozna sredstva (enumerar los medios de transporte)			
- povedati, kje sem preživel počitnice (decir donde has pasado las vacaciones)			

Slika 2: Primer učnega lista, ki ga damo dijakom za samovrednotenje po lekciji Počitnice.

VIRI IN LITERATURA

Buttner, A. (2013). Activities, games and assessment strategies for the Foreign Language Classroom. New York: Routledge.

Holcar Brunauer, A., Bizjak, C., Cotič Pajntar, J., Borstner, M., Eržen, V., Kerin, M., Komljanc, N., Kregar, S., Margan, U., Novak, L., Rutar Ilc, Z., Zajc, S., Zore, N. (2016). Formativno spremljanje v podporo učenju: Priročnik za učitelje in strokovne delavce. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

<https://skupnost.sio.si/mod/folder/view.php?id=304771> (dostopno 20. 8. 2017).

Swanwick, T. (2014). Understanding Medical Education: evidence, theory and practice. Oxford: Wiley Blackwell.

William, D. idr. (2015). Embedding formative assessment: Practical Techniques for K-12 Classrooms. West Palm Beach: Learning Sciences International.

<https://www.youtube.com/watch?v=J25d9aC1GZA> (dostopno 20. 8. 2017).

http://www.stma.k12.mn.us/documents/DW/Q_Comp/FormativeAssessStrategies.pdf (dostopno 26. 3. 2017).